

Valtionhallinnon kehittämisosasto
Hallitusneuvos Kirsi Äijälä

6.9.2018

HE 37/2018

Hallintovaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi valtion virkamieslain ja kunnallisesta viranhaltijasta annetun lain sekä poliisin hallinnosta annetun lain 15 §:n muuttamisesta (HE 37/2018)

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi valtion virkamieslakia (*virkamieslaki, VML*), kunnallisesta viranhaltijasta annettua lakia (*viranhaltijalaki, KvhL*) ja poliisin hallinnosta annetun lain 15 §:ää. Virkamieslakiin ja viranhaltijalakiin ehdotetaan sisällytettäväksi jäljempänä mainittavat työsopimuslaissa jo voimassa olevat muutokset.

Lisäksi virkamieslakiin ehdotetaan tehtäväksi kolme erillistä yksittäistä muutosta, jotka esitetään jäljempänä. Viranhaltijalain julkista hakumenettelyä koskevaan pykälään tehtäisiin yksi muutos.

Tässä lausunnossa käsitellään virkamieslakiin ja viranhaltijalakiin ehdotettuja muutoksia. Sisäministeriö antaa oman asiantuntijalausuntonsa poliisin hallinnosta annetun lain muutoksesta.

Esityksen tausta

Esityksen taustalla ovat vuoden 2017 alussa voimaantulleet työsopimuslain (55/2001) muutokset, joilla pyritään hallitusohjelman mukaisesti edistämään työllisyysasteen nousua ja muun muassa pitkäaikaistyöttömien työllistymistä. Muutokset koskevat koeajan pidentämistä, työnantajan takaisinottovelvollisuuden keston lyhentämistä sekä mahdollisuutta palkata pitkäaikais-työtön määräaikaiseen palvelussuhteeseen ilman laissa säädettyä perustetta.

Ehdotetut muutokset nykytilaan

1. *Pitkäaikaistyöttömän nimittäminen määräaikaiseen virkasuhteeseen (VML 9 c §, KvhL 3 a §)*

Sekä virkamieslakiin että viranhaltijalakiin ehdotetaan säädettäväksi uudet pykälät, joiden mukaan pitkäaikaistyötön voitaisiin ottaa määräaikaiseen virkasuhteeseen ilman em. laeissa säädettyjä määräaikaisen virkasuhteen perusteita. Pitkäaikaistyöttömänä pidetään henkilöä, joka on ollut yhtäjaksoisesti työtön työnhakija edellisen 12 kuukauden ajan.

Pitkäaikaistyötön voitaisiin ottaa määräaikaiseen virkasuhteeseen enintään yhden vuoden ajaksi. Määräajaksi voitaisiin ottaa myös vuotta lyhyemmäksi määräajaksi enintään kolme kertaa, kunhan määräaikaisten virkasuhteiden yhteenlaskettu kesto ei ylitä yhtä vuotta.

Muutoksen tavoitteena on, että pitkäaikaistyöttömän nimittäminen määräaikaiseen virkasuhteeseen ilman laissa säädettyä perustetta alentaisi kynnystä valita määräaikaiseen virkasuhteeseen pitkäaikaistyötön sekä näin parantaisi pitkäaikaistyöttömien työllistymismahdollisuuksia.

2. Koeaika (VML 10 §, KvhL 8 §)

Virkamieslain ja viranhaltijalain koeaikaa koskevia pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että viranomaisella olisi oikeus pidentää koeaikaa, jos virkamies on ollut koeaikana poissa työstä työkyvyttömyyden tai perhevapaan vuoksi. Koeaikaa voisi pidentää kuukaudella kutakin työkyvyttömyys- tai perhevapaajaksoihin sisältyvää 30 kalenteripäivää kohden. Koeaikaa voitaisiin pidentää uudelleen kuukaudella, jos virkamiehen työkyvyttömyys- tai perhevapaajaksoihin sisältyviä kalenteripäiviä kertyy toiset 30 kappaletta.

Lisäksi viranhaltijalakia täsmennettäisiin koeajan kokonaispituuteen liittyen siten, että vuotta lyhyemmässä määräaikaisessa virkasuhteessa koeaika voisi mahdollisine pidennyksineen olla enintään puolet virkasuhteen kestosta. Virkamieslain koeaikapykälästä poistettaisiin vanhentunut pykäläviittaus.

Muutoksella voi olla erilaisia vaikutuksia. Koeajan pidentämiseen voi sisältyä syrjintää koskevia riskitekijöitä perhevapaiden osalta, vaikka koeaikapurkua ei saa tehdä raskauden tai perhevapaan perusteella. Toisaalta lakimuutoksen myötä vältetään niitä ristiriitoja, joita voi syntyä, kun henkilö jää perhevapaalle ennen kuin työnantaja on ehtinyt tunnolla arvioida työntekijän soveltuvuutta työtehtävään. Koeajan pidentäminen pitkien sairauspoissaolojen tapauksessa vähentänee myös joissain määrin niitä tilanteita, joissa on epäselvää, johtuiko koeaikapurku tosiasiassa henkilön sairastumisesta.

3. Takaisinottovelvollisuus (VML 32 §, KvhL 46 §)

Virkamieslakia ja viranhaltijalakia ehdotetaan muutettavaksi irtisanotun virkamiehen ja viranhaltijan takaisinottovelvollisuuden keston osalta. Virkamieslain mukainen 24 kuukauden pituinen takaisinottovelvollisuus ehdotetaan muutettavaksi kuuden kuukauden pituiseksi. Viranhaltijalain mukainen yhdeksän kuukauden pituinen takaisinottovelvollisuus ehdotetaan lyhennettäväksi neljän kuukauden pituiseksi.

Viranhaltijalaissa säädettäisiin työsopimuslakia vastaavasti, että jos viranhaltijan virkasuhde on jatkunut keskeytyksettä sen päättymiseen mennessä vähintään 12 vuotta, takaisinottoaika olisi kuusi kuukautta.

Virkamieslain mukaan takaisinottovelvollisuuden pituus olisi kuitenkin kaikissa tapauksissa kuusi kuukautta.

Muutoksen seurauksena viranomaisen hallinnollinen taakka vähenee, sillä aika, jolloin viranomaisella on velvollisuus tiedustella työvoimaviranomaiselta, onko entisiä virkamiehiä etsimässä työtä, olisi lyhyempi kuin voimassa olevan lainsäädännön mukaan. Viranhaun ja nimitysprosessin julkisuus takaavat sen, että virkaan nimitetään kelpoisuusvaatimukset parhaiten täyttävä hakija. Tämä osaltaan suojaa entisen virkamiehen ja viranhaltijan asemaa takaisinottoajan päättymisen jälkeenkin.

4. *Viran siirtäminen (VML 5 §)*

Virkamieslain viran siirtämistä koskevaa pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että valtion talousarviossa eriteltävä virka siirrettäisiin saman viraston muuhun yksikköön asianomaisen ministeriön päätöksellä. Muu virka siirrettäisiin toisen ministeriön hallinnonalaan kuuluvaan virastoon sen ministeriön päätöksellä, jonka hallinnonalalta virka siirretään. Päätöksestä olisi ilmoitettava valtiovarainministeriölle.

Voimassa olevan virkamieslain mukaan em. virkasiirroista päättää valtioneuvosto, käytännössä valtiovarainministeriö.

Koska virkasiirron edellytyksenä on, että luovuttavan ja vastaanottavan hallinnonalan ministeriöt, luovuttava ja vastaanottava virasto sekä siirrettävä virkamies ovat yksimielisiä henkilöstövoimavarasiirrosta ja sen toteutuksesta, ei valtiovarainministeriön ja siellä ministerin päätös asiasta ole tarpeellinen. Virkasiirtoihin liittyvän menettelyn joustavoittaminen vähentäisi siten siirroista johtuvaa hallinnollista taakkaa.

5. *Virkamiehen virkasuhteen jatkaminen eroamisiän täyttymisen jälkeen (VML 35 §)*

Esityksessä ehdotetaan, että valtion virkamiehen virkasuhdetta voitaisiin jatkaa virkamiehen suostumuksella eroamisiän täyttymisestä huolimatta enintään kahdella vuodella. Virkamiehen eroamisikä on joko 68, 69 tai 70 vuotta ja se määräytyy henkilön syntymävuoden perusteella.

Etukäteen ei voida arvioida, kuinka usein virkamiehen virkasuhdetta jatkettaisiin eroamisiän täyttymisen jälkeen. Lainmuutoksella on kuitenkin mahdollisuus pidentää jonkin verran valtion virkamiesten työuria sekä antaa joustomahdollisuuksia esimerkiksi sellaisia tilanteita varten, joissa eroamisiän saavuttaneen virkamiehen asiantuntemusta vielä tarvittaisiin organisaatiossa.

6. *Virkavapaus uuden viran koeajan keston ajaksi (VML 65 §)*

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi virkamieslain säännöstä, jonka mukaan virkamies on virkavapaana aikaisemmasta virastaan siihen saakka, kunnes koeaika uudessa virassa päättyy. Säännöstä täsmennettäisiin siten, että virkamies olisi virkavapaana, kunnes korkeintaan kuuden kuukauden pituinen koeaika uudessa virassa päättyy. Edellä kohdassa 2 mainittu mahdollisuus pidentää koeaikaa ei siten pidentäisi virkamiehen oikeutta virkavapauteen suoraan lain nojalla.

7. *Julkinen hakumenettely (KvHL 4 §)*

Viranhaltijalain säännöstä julkisesta hakumenettelystä täsmennettäisiin siten, että virkasuhteeseen voitaisiin ottaa ilman julkista hakumenettelyä, jos kyseessä on pitkäaikaistyöttömän ottaminen enintään vuoden pituiseen määräaikaiseen virkasuhteeseen.